

NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKI 2026

Rozporządzenie Ministra Edukacji z 11 marca 2026 r.

1. ZMIANA PARADYGMATU – CO SIĘ ZMIENIA ZASADNICZO

ASPEKT	PP 2017	PP 2026
Filozofia przedmiotu	Refleksyjność i wrażliwość aksjologiczna – uczeń poznaje i rozumie normy	Sprawczość i odpowiedzialność moralna – uczeń działa, decyduje, bierze odpowiedzialność
Cele kształcenia	4 bloki: wrażliwość, tworzenie wypowiedzi, postawy, samokształcenie	6 celów: refleksja moralna, wrażliwość aksjologiczna, postawa dialogiczna, sprawczość, szacunek/troska, kompetencje poznawczo-językowe
Struktura treści	Podział akademicki: etyka ogólna + relacje + historia etyki (fakultatywnie)	8 działów relacyjnych z pytaniami wiodącymi + „Przybornik etyki” jako narzędzie
Język wymagań	uczeń wyjaśnia, zna, wie, objaśnia, wymienia	uczeń rozważa, dyskutuje, analizuje, proponuje, zajmuje stanowisko, przeciwstawia się
Metoda główna	Dyskusja, analiza tekstów, formułowanie ocen	Dialog jako fundament (dociekania filozoficzne, debaty, studium przypadku, drama)
Historia etyki	Odrębny dział fakultatywny (min. 3 tematy/rok od kl. VI)	Brak odrębnego działu – myśliciele w wymaganiach do wyboru w poszczególnych działach
Doświadczenia edukacyjne	Brak obowiązkowych form	Obowiązkowe: dociekania filozoficzne, mowa argumentacyjna, debaty, ekspresja artystyczna

2. ETYKA W KLASACH I–III – INTEGRACJA Z EDUKACJĄ WCZESNOSZKOLNĄ

ELEMENT	OPIS
Status etyki	Jeden z 11 obszarów edukacji zintegrowanej – przenika i integruje pozostałe edukacje (językową, społeczną, przyrodniczą, artystyczną itd.)
Zmiana vs 2017	Była odrębną propedeutyką → teraz wpisana w strukturę całej edukacji wczesnoszkolnej
4 bloki wymagań	ja i etyka – ja i moje życie – ja wśród ludzi – ja i przyroda
Kluczowe postawy	sprawiedliwość, szacunek, życzliwość, uczciwość, odpowiedzialność, odwaga, solidarność, troska, przyjaźń, miłość
Nowości	Zwierzęta jako istoty czujące • Etyczna ocena działań wobec przyrody • Przeciwstawianie się agresji wobec siebie i innych • Formułowanie i uzasadnianie ocen etycznych w dyskusji
Metodyka	Rozmowy, ćwiczenia interaktywne, przekład intersemiotyczny, analiza intencji i postaw postaci realnych i fikcyjnych

3. ETYKA W KLASACH IV–VIII – 8 DZIAŁÓW RELACYJNYCH

Każdy dział ma pytanie wiodące. W każdym są wymagania obowiązkowe + wymagania do wyboru (min. 1 na dział).

Dział 1. Człowiek w świecie dobra i zła – przybornik etyki

Pytanie wiodące: Jak myśleć i rozmawiać o dobru i złu?

- **Funkcja:** dział narzędziowy i propedeutyczny wobec pozostałych
- **Terminologia:** doświadczenie moralne, sprawczość moralna, dylemat moralny, konflikt moralny, wina moralna, intencja, skutek, motywacja
- **Wartości i postawy:** dobro moralne, roztropność, sprawiedliwość, umiarkowanie, odwaga, miłość, szczerść, szacunek, troska, solidarność, odpowiedzialność, wolność, godność, prawda, piękno
- **Kryteria wartościowania:** złota reguła, zasada niekrzywdzenia, zasada użyteczności
- **Modele etyczne:** deontologiczny, konsekwencjalistyczny, aretologiczny (bez wymuszania terminologii)
- **Kompetencje komunikacyjne:** reguły akceptacji rozmówcy, aktywnego słuchania, porozumienia bez przemocy, argumentowania
- **Do wyboru m.in.:** Kohlberg i Gilligan, relatywizm vs obiektywizm, amoralizm, stanowiska Sokratesa/Arystotelesa/Kanta/Milla/Kotarbińskiego, pisemna wypowiedź argumentacyjna

Dział 2. Człowiek w relacji do siebie

Pytanie: Jak kształtować własną tożsamość i dbać o swój dobrostan?

- Tożsamość, godność, szacunek i troska wobec siebie, asertywność vs agresja vs uległość
- Sumienie i jego rola, autonomia, sprawczość, mocne/słabe strony, cele i środki
- Do wyboru: „Poznaj samego siebie”, starożytne koncepcje szczęścia, cnoty i wady, dobrostan (samotność, nuda, samoakceptacja)

Dział 3. Człowiek w relacji z innymi

Pytanie: Jak budować i pielęgnować relację z drugim człowiekiem?

- Szacunek jako podstawa dialogu, wolność i tolerancja, rola emocji w relacjach
- Przemoc – formy i przeciwdziałanie, kłamstwo i jego wpływ, rola autorytetu, błędy i wybaczenie

Dział 4. Człowiek w relacji do wspólnoty

Pytanie: Jak budować wspólnotę i w niej funkcjonować?

- Człowiek jako istota społeczna, rodzina/klasa/szkoła/państwo jako wspólnoty
- Sprawiedliwość, solidarność, zaufanie, dobro wspólne, stereotypy i dyskryminacja
- Wielokulturowość, patriotyzm, prawa człowieka, wolontariat
- Do wyboru: Rawls, kary/nagrody, egoizm/egotyzm/egocentryzm, indywidualizm vs kolektywizm

Dział 5. Człowiek w relacji do wiedzy

Pytanie: Jakie znaczenie ma wiedza w dobrym życiu?

- Wiedza vs informacja, wartość wiedzy (cel sam w sobie i środek do celu)
- Rola błędu w uczeniu się, ocena moralna ściągania i plagiatu
- Poznanie naukowe vs pozanaukowe, manipulacja vs argumentacja
- Dezinformacja, w tym dezinformacja cyfrowa – rozpoznawanie i ocena moralna

Dział 6. Człowiek w relacji do świata cyfrowego – CAŁKOWICIE NOWY

Pytanie: Jak odpowiedzialnie funkcjonować w świecie cyfrowym?

- Zachowania w świecie cyfrowym jako przedmiot ocen moralnych
- Ochrona osób niepełnoletnich w sieci, treści problematyczne moralnie

- Cyberprzemoc: obrażanie, fałszywe informacje, wykluczanie – sposoby reagowania
- Wpływ technologii cyfrowych na dobrostan psychiczny
- Generatywna sztuczna inteligencja – właściwe i niewłaściwe wykorzystanie w kształceniu
- Standardy moralne w mediach społecznościowych
- Korzyści i zagrożenia związane z rozwojem AI

Dział 7. Człowiek w relacji do przyrody – ROZBUDOWANY

Pytanie: Jaka powinna być relacja człowieka z przyrodą?

- Odpowiedzialność za ingerencję w przyrodę, kryzys klimatyczny i różnorodności biologicznej
- Marnowanie zasobów naturalnych i żywności – działania indywidualne i systemowe
- Dobrostan zwierząt, prawa zwierząt, zrównoważony rozwój, odpowiedzialność za przyszłe pokolenia
- Aktywizm ekologiczny – formy i osobiste zaangażowanie
- Do wyboru: szowinizm gatunkowy, chów przemysłowy, wegetarianizm/weganizm

Dział 8. Człowiek wobec sacrum

Pytanie: Jaką rolę w życiu człowieka odgrywa sfera sacrum?

- Sacrum a moralność, moralność religijna vs laicka, etyka vs teologia moralna
- Szacunek wobec wierzących i niewierzących, moralne aspekty świętowania
- Do wyboru: symbole wielkich religii, etyka świętości vs jakości życia, teizm/ateizm/panteizm/deizm/agnostycyzm

4. OBOWIĄZKOWE DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE (kl. IV–VIII)

Min. 1 doświadczenie edukacyjne w każdym roku nauki. W trakcie całego cyklu uczeń realizuje:

OBOWIĄZKOWE (wszystkie w cyklu IV–VIII)	DO WYBORU (min. 1 w cyklu)
<ul style="list-style-type: none"> • Dociekania filozoficzne – min. 2× w każdym roku; dialog grupowy na podstawie pytań uczniów z tekstów kultury, filmów, prac plastycznych • Mowa argumentacyjna – indywidualnie; własne stanowisko + argumenty • Ekspresja artystyczna – wizualizacja refleksji etycznej (teatr, film, reportaż foto, praca plastyczna, opowiadanie) • Debata – oksfordzka, sokratejska, panelowa, „za i przeciw” 	<ul style="list-style-type: none"> • Wolontariat + refleksja nad doświadczeniami • Scenka dramowa – rozwiązanie problemu etycznego • Regulamin / dobre praktyki internetowej grupy klasowej • Święto związane z zagadnieniem moralnym – upamiętnienie/celebracja • Prezentacja lub zajęcia dla klas młodszych nt. etyki w codziennych sytuacjach • Notatki osobistych refleksji moralnych (przez ustalony czas) • Prezentacja problematyki moralnej z wybranego dzieła kultury

5. CO NOWE – CO ZNIKA – CO SIĘ ZMIENIA

NOWE / WZMOCNIONE	ZNIKA / SŁABNIE	ZMIENIA FORMĘ
<ul style="list-style-type: none"> • Cały dział: świat cyfrowy (AI, media społ., cyberprzemoc) • Cały dział: relacja do wiedzy (dezinformacja, fake news) • Rozbudowana etyka środowiskowa (kryzys klimatyczny, prawa zwierząt, weganizm) • Generatywna AI w edukacji • Dobrostan psychiczny • Porozumienie bez przemocy • Obowiązkowe dociekania filozoficzne i debaty • Mowa argumentacyjna jako forma • Wymagania do wyboru w każdym dziele 	<ul style="list-style-type: none"> • Bioetyka explicite (aborcja, eutanazja) • Historia etyki jako odrębny dział • Rozbudowane kategorie deontyczne • Wartość autoteliczna vs instrumentalna jako odrębne wymaganie • Dział „człowiek wobec wytworów” (praca, własność, CSR) • Lista myślicieli do obowiązkowej realizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Historia etyki → wymagania do wyboru w działach • Pojmowanie dobra wspólnego → relacja do wspólnoty z aktywizmem • Aparat pojęciowy → „Przybornik etyki” (narzędziowo, nie akademicko) • Człowiek wobec Boga → Człowiek wobec sacrum (szersze ujęcie) • Metody aktywizujące (zalecane) → doświadczenia edukacyjne (obowiązkowe)

6. WARUNKI REALIZACJI – KLUCZOWE WSKAZÓWKI

- **Spiralność:** powtarzanie treści na kolejnych etapach w sposób bardziej pogłębiony, językiem adekwatnym do poziomu rozwoju ucznia
- **Dialog jako fundament:** dociekania filozoficzne, studium przypadku, drama – nie wykład
- **Elastyczność kolejności:** wymagania można realizować w dowolnej konfiguracji, dział 1 (Przybornik) wprowadzać sukcesywnie
- **Rola nauczyciela:** moderator procesu uczenia się, modeluje postawy empatii i otwartości, buduje zaufanie
- **Przestrzeń:** aranżacja sali sprzyjająca dialogowi (krąg), rzutnik/tablica interaktywna + komputer

- **Integracja:** etyka przenika inne przedmioty – moduły: filozoficzny, kulturowy, medialny, klimatyczny

7. 6 KLUCZOWYCH TRENDÓW NOWEJ PP ETYKI

NR	TREND	NA CZYM POLEGA
1	Od teorii do praktyki	Obowiązkowe dociekania, debaty, mowy argumentacyjne zamiast wykładu pojęć
2	Od izolacji do integracji	Etyka przenika inne przedmioty przez moduły tematyczne i kompetencje przekrojowe
3	Od norm do sprawczości	Uczeń nie tylko poznaje wartości, ale działa i odpowiada za swój wpływ na świat
4	Od tradycji do współczesności	Nowe działy: AI, dezinformacja, cyberprzemoc, kryzys klimatyczny, prawa zwierząt
5	Od akademickości do relacyjności	Wszystko przez pryzmat „człowiek w relacji do...” – nie abstrakcyjne definicje
6	Od sztywności do elastyczności	Wymagania do wyboru w każdym dziale, dowolna kolejność realizacji, spiralność

Opracowanie na podstawie:

Rozporządzenie Ministra Edukacji z 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej

Alina Janiszewska